

Tribuna

David Bueno. Professor i investigador de genètica a la UB

Sensació de justícia

Un dels cànons reconeguts pel Tribunal de Drets Humans és que la justícia no només s'ha de fer, sinó que s'ha de percebre. Darrerament anem plens de situacions en què la sensació d'injustícia és evident, amb opinions contraposades, des de sentències com les de La Manada fins a l'empresonament d'activistes, polítics i cantants per les idees que defensen, mentre persones amb sentències per corrupció poden eludir la presó amb una simple fiança. La justícia, i el sentiment d'injustícia, semblen típicament humans, però molts aspectes del nostre comportament estan més arrelats a la biologia del que sovint hom sospita –la qual cosa no exclou que tinguin també un fort component cultural–. S'ha investigat l'origen evolutiu del sentiment de justícia i, segons sembla, els nostres parents evolutius més propers, els ximpanzés, ens poden donar una lliçó.

PER AVALUAR LA CAPACITAT dels ximpanzés de valorar l'equitat, un dels principis bàsics de la justícia, es van posar dos micos en sengles gàbies transparents, perquè es poguessin veure. De manera consecutiva,

l'experimentador els donava un objecte i, quan el mico l'hi retornava, el recompensava amb un trosset de cogombre. Després de repetir aquesta seqüència diverses vegades, a un dels micos el van recompensar amb raïm. El cogombre els agrada, però es deixen pel raïm. Immediatament després, quan el segon mico va retornar l'objecte, se'l va recompensar com sempre amb cogombre, no amb raïm com al seu company. La primera vegada el mico se'l va menjar, però la seva cara va mostrar una expressió de disgust. La segona vegada, però, el mico del cogombre el va llençar amb ràbia contra el vidre. I a cada nou assaig, la ràbia era més intensa, fins que es va a ne-

gar a interactuar amb l'experimentador.

MALGRAT QUE PUGUI SER DISCUTIBLE que fos únicament el resultat d'un sentiment d'injustícia per comparació –potser també hi va influir que, si hi havia raïm, ell també en volia, amb independència de la tasca que estaven fent–, van comparar llavors què passava si el ximpanzé de la gàbia del costat era un company de tota la vida o, en canvi, un que coneixia de feia poc. Si era un company de tota la vida, la reacció d'enuig –i, per tant, el possible sentiment d'injustícia– era molt menor que si era conegut de feia poc. Penso que els paral·lelismes amb la nostra percepció de la justícia són evidents, atès que també notem més sentiments d'injustícia quan ens comparem amb persones que considerem que pertanyen a un grup diferent del nostre. La gran diferència respecte als ximpanzés és que els grups humans són més complexos i diversos, amb un component cultural molt potent. Per això, com va reivindicar Quim Monzó en l'acte de lliurament del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, només la cultura pot combatre “la injustícia, l'opressió i la tirania”.

“El sentiment d'injustícia està més arrelats a la biologia del que sovint hom sospita